

Handläggare:
Emily Tjäder
Telefon: 08-508 28 741

Till:
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2019-04-23, p. 7

Underlag för budget 2020 med inriktning 2021 och 2022 för miljö- och hälsoskyddsnämnden

Förslag till beslut

1. Godkänna underlag för budget 2020 med inriktning 2021-2022
2. Godkänna rapporteringen av miljöprogrammets delmål enligt bilaga 2
3. Justera beslutet omedelbart

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Mikael Nyberg
Avdelningschef

Samverkan

Samverkan med arbetstagarorganisationerna har skett den 20 mars 2019. Arbetstagarorganisationerna förklarar sig eniga med förvaltningens förslag till Underlag för budget 2020 med inriktning 2021-2022.

Bilagor

1. Blankett MHN 2020-2022
2. Rapportering av miljöprogrammets delmål – nämnd/bolag 2019 för miljö- och hälsoskyddsnämnden
3. Särskild skrivelse från SACO

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	3
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla	3
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt	4
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	5
2 Nämndens verksamhetsområde	6
2.1 Tillsyn	6
2.2 Programverksamhet	9
2.3 Miljöövervakning	15
2.4 Kommunikation	18
2.5 Strategiska personalfrågor.....	19
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	20
3.1 Drift.....	23
3.2 Investeringar	23
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt).....	24
4 Övriga redovisningar	24
5 Lokalförsörjningsplan.....	24
5.1 Inledning.....	24
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	24
5.3 Kapacitetsbeskrivning	24
5.4 Förändringar i lokalbeståndet	24
5.5 Kostnadsutveckling	25
5.6 Effektiviseringsmöjligheter	25
5.7 Övrigt	25

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Miljö- och hälsoskyddsnämndens underlag för budget 2020 med inriktning 2021-2022 används som ett underlag för framtagandet av stadens budget för 2020. Enligt kommunallagen ska stadens budget innehålla en plan för ekonomin för de kommande tre åren. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i underlaget redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten under de kommande åren. Underlaget beskriver trender, utvecklings-tendenser, eventuella strukturella eller demografiska förändringar samt effekterna av dessa med eventuella åtgärdsförslag. Vidare ska lokalförsörjning, kompetensförsörjning samt omstrukturerings- och investeringsbehov beaktas.

Förutses ökade nettokostnader ska förslag till åtgärder eller prioriteringar beskrivas, så att de beslutade budgetramarna kan hållas. Begäran om medel eller andra framställningar ska dock inte göras i underlaget.

I avsnitten 1.1 – 1.4 nedan ges utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål en sammanfattande analys av verksamhetens utveckling de kommande åren inklusive hur de strategiska satsningar nämnden gör kan bidra till kommunfullmäktiges mål under treårsperioden. I de därpå följande avsnitten presenteras en mer detaljerad analys av nämndens verksamhetsområden. Nämndens ekonomiska förutsättningar presenteras primärt under avsnitt 3, *Sammanfattande ekonomisk analys*, men också under avsnitt 1.3, *En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden*, samt under avsnittet om tillsynens ekonomi under 2.1, *Tillsyn*.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet bidrar till stadens mål att Stockholm ska vara *en modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla* inom en rad olika områden. Förvaltningen arbetar exempelvis med tillgängliggörande av naturreservat för medborgare med funktionsvariation och den riktade bostadstillsynen verkar för att säkerställa en god livsmiljö, inte minst i socioekonomiskt utsatta områden. Förvaltningen arbetar också med att få till stånd en samverkan med andra förvaltningar och myndigheter i syfte att öka tryggheten i staden genom att vid gemensamma tillsynsinsatser, exempelvis krogkontroller tillsammans med polisen, motverka den svarta ekonomin och organiserad brottslighet.

Vidare bidrar den riktade tillsynen på skolor och förskolor till en sund inomhusmiljö och därmed till barnens hälsa och deras möjligheter till god inlärning.

Slutligen arbetar miljöförvaltningen kontinuerligt med kompetensutvecklingsinsatser för att främja ett gott bemötande både internt och externt, samt för att förebygga och förhindra diskriminering och kränkande särbehandling. Förvaltningen arbetar systematiskt med klarspråk för att underlätta för alla, oavsett bakgrund, att på ett enkelt sätt ta del av nämndens beslut och information.

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i arbetet med att bygga Stockholm som en hållbart växande stad. Miljöförvaltningen är nu, genom det förvaltningsövergripande verktyget Ledstången, mer integrerad i stadsbyggnadsprocessen så att miljö-, hälso- och grönsaker tidigt kan tas i beaktande i planeringen av den växande staden. Med en förtätning av staden blir trafikbuller, luftkvalitet, tillgången till grönområden för rekreation och natur allt mer angelägna att lösa när konkurrensen om marken tilltar. Därutöver är inomhusmiljön i bostäder samt en god utomhusmiljö för förskolor och skolor viktiga att värna. Förvaltningen utreder konsekvenser på luftkvaliteten av bostadsexploatering och infrastrukturprojekt som ytterligare ett led i en hållbar utveckling av staden. Förvaltningen bedömer att efterfrågan på kompetens vad gäller förorenade områden, både från stadsinterna aktörer och från externa aktörer, fortsatt kommer att öka för att klara behoven med den växande staden. Förvaltningen ser också en ökad efterfrågan på energi- och klimatkompetens framför allt från stadsledningskontorets klimatenhet samt från stadsdelarna. Intresset från Stockholmare av kommunikationsinsatser riktade både till medborgare, exempelvis Klimatsmarta stockholmare, och till näringsliv, exempelvis Klimatpakten ökar likaså i och med den ökade oron för klimatförändringar.

Miljöförvaltningen konstaterar också att mycket fokus läggs på grönsaker och vattenfrågor i stadens budget. Det är glädjande att vikten av strategisk samordning mellan stadens olika kompetenser vid stadsutveckling betonas och att Stockholm fortsatt prioriterar miljöarbetet högt. Stockholm har en rik och varierad naturmiljö som är av stor betydelse för invånarnas långsiktiga livskvalitet. För den växande staden är det en utmaning att tillgodose behov av bostäder och teknisk infrastruktur, och samtidigt behålla de viktiga funktionerna hos stadens ekosystem. Den strategi för biologisk mångfald som miljöförvaltningen ska ta fram tillsammans med samordningsgruppen för Grönare Stockholm utgör här ett viktigt underlag. För att kunna utveckla befintliga värden och funktioner behövs ett strategiskt angreppssätt och en vidareutveckling av den kommande strategin till en handlingsplan med förslag till fysiska åtgärder. Förvaltningen ser också att behovet av ekologisk kompetens ökar, dels med anledning av de stora utredningsuppdrag som nu initieras och dels för exempelvis skötselrådgivning avseende naturreservaten och stöd i den fysiska planeringen.

En fortsatt stor fråga de närmaste åren är arbetet med framtagande av åtgärdsprogram för vatten och genomförandet av dessa. Nya regler för miljö kvalitetsnormer för vatten trädde ikraft den 1 januari 2019. Stadens arbete för att ta fram lokala åtgärdsprogram för varje vattenförekomst är av central strategisk betydelse för att klara bostadsbyggandet och infrastrukturutvecklingen. En nödvändig förutsättning för att kunna besluta om nya detaljplaner eller för tillstånd för olika infrastrukturutbyggnader är att staden kan visa hur god status ska kunna uppnås i varje vattenförekomst. Miljöförvaltningen samordnar detta arbete. Det är därför oerhört viktigt att staden fortsätter att prioritera detta arbete.

Miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsyn samt nämndens programarbete är båda viktiga för att Stockholm ska kunna driva ett proaktivt miljöarbete. Vid sidan av att säkerställa efterlevnad av gällande lagar och regler bidrar också tillsynen till att åtgärder som identifierats som effektiva inom programarbetet får genomslag. Programarbetet i sin tur hjälper till att utveckla tillsynen. Ett exempel är förvaltningens tillsyn över båtklubbars miljöfarliga verksamhet som

syftar till att Mälaren, som dricksvattentäkt, skyddas samt att minska den kemiska belastningen på mark och vatten.

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Miljöförvaltningen eftersträvar en långsiktigt hög produktivitet med god kostnadseffektivitet och en fortsatt hög självfinansieringsgrad. Förvaltningen arbetar kontinuerligt med att utveckla och förenkla interna processer, och digitalisering prövas där det är möjligt och önskvärt. Förvaltningen har också ett antal välanvända e-tjänster, där exempelvis Livsmedelskollen är en av stadens mest nedladdade appar. Förvaltningen fortsätter också att utveckla ett antal digitala verktyg och e-tjänster; exempelvis tillgängliggörandet av information om luftföroreningshalter för medborgarna genom en app och en e-tjänst för inrapportering av köldmedieanläggningar. Den befintliga e-tjänsten för ansökan om bergvärme har vidareutvecklats under 2018 och e-tjänsten för anmälan av missförhållanden är i behov av att uppdateras och bli mer användarvänlig för medborgarna.

Förvaltningen ser stora möjligheter att fortsätta ligga i framkant vad gäller innovativa externfinansierade projekt. Genom att stötta andra förvaltningar med extern finansiering kan i flera fall miljösatningar komma till stånd utöver det som annars skulle ske. Förvaltningen är därför delaktig i ett antal projekt både nationellt och internationellt, som partner eller projektledare.

Förvaltningen producerar därutöver en stor mängd underlag, data och information som kan användas i olika processer i den växande staden och för att leva upp till gällande lagstiftning inom miljöområdet. Arbetet med att publicera data och information behöver intensifieras och förvaltningen behöver även satsa på internutbildning inom staden.

Miljöförvaltningen är positiv till att staden har infört kategoristyrning inom upphandlingsområdet. Förvaltningen leder kategorin för fordon och är även, genom sin miljökompetens, involverad i flera kategoriråd. En ökad samordning med precisering av relevanta krav inom de utpekade kategorierna är gynnsamt för staden inte bara ur ett ekonomiskt perspektiv utan också ur ett miljömässigt perspektiv. Förvaltningen ser att efterfrågan på miljöförvaltningens expertis vid upphandling ökar, inte minst vad gäller transporter, kemikalier och utsläpp av växthusgaser. För att utveckla upphandlingsområdet ytterligare kommer större fokus framgent också att läggas på uppföljning av ställda krav.

Förvaltningen ser också att det även inom andra områden finns behov av ytterligare samordning för att staden ska nå goda resultat. Exempelvis gäller detta arbete med mikroplast. Under arbetet med att ta fram stadens första handlingsplan för minskad spridning av mikroplast har det framkommit att det finns stora beröringspunkter mellan arbetet med minskad spridning av mikroplast och andra mål i staden, främst kring fossilfri stad, avfallshantering och frågor om kemikalier i plast. Det finns därför behov av att ta ett samlat grepp om dessa plastrelaterade frågor.

2 Nämndens verksamhetsområde

Under följande avsnitt redovisas miljö- och hälsoskyddsnämndens olika verksamhetsområden samt förvaltningens arbete med kommunikation och strategisk personalförsörjning. Även regionalt, nationellt och internationellt samarbete berörs.

2.1 Tillsyn

Tillsyn enligt miljöbalken – miljöskyddstillsyn

Inom infrastruktur- och bostadsbyggande kommer tillsynsbehovet fortsatt att vara omfattande. Avslutade projekt avlöses av nya som Förbifarten och Slussen Getingmidjan, Stockholm Vatten och Avfall AB:s (SVOA) tunnel, Citylink och tre nya tunnelbanor. Under perioden kommer en rad större infrastrukturbyggen pågå samtidigt. Byggandet av en allt tätare stad genererar också fler klagomål från de närboende. Tillsynens omfattning inom området bedöms för 2020 fortsätta öka. Bedömd nedlagd tillsynstid och därmed tillsynsintäkters variation över tid behöver stämmas av inför respektive år.

Inom såväl PCB- som kvicksilvertillsynen (tandläkare) minskar intäkterna genom att saneringar genomförs och årliga avgifter därigenom bortfaller eller sänks. Inom vissa av de traditionella miljöfarliga branscherna, t.ex. avfallsanläggningar och livsmedelsindustri, sker samgåenden/uppköp som innebär att anläggningar läggs ner. Oljehamnen avvecklas och uppskattningsvis beräknas tillsynsarbetet och därmed intäkterna för tillsynen över miljöfarliga verksamheter av dessa orsaker sammantaget minska något.

Tillsynen över förorenad mark bedöms öka under perioden med hänsyn till det omfattande byggandet. Även den beslutade avvecklingen av oljehamnen kommer att generera ärenden avseende efterbehandling av mark. Inledningsvis täcks dessa kostnader av de avvecklande bolagens årliga tillsynsavgifter men det övergår i ett senare skede till regelrätta, timdebiterade, efterbehandlingsärenden. Omfattningen av, och komplexiteten i, dessa ärenden är svår att förutsäga då det dels beror på avvecklingstakten men även påverkas av vem som kommer att stå som huvudman för arbetena.

Genom förändringar i den europeiska kemikalielagstiftningen, Reach, aktualiseras fortlöpande ”nya” kemiska ämnen som blir föremål för intresse/regleringar, inte minst när de ingår i varor. Därför bedöms tillsynsinsatser, kombinerat med provtagning/analys av varor, även i fortsättningen vara mycket viktigt. Varutillsynen har av flera skäl låg kostnadstäckning varför det är svårt att prioritera denna i den utsträckning som skulle behövas.

Förvaltningens arbete genom t.ex. Kemikaliecentrums engagemang i kraven på konstgräsplaner och fallskyddsgummi har inneburit att nya tillsynsfrågor aktualiserats. Exempelvis har förvaltningen under år 2017 påbörjat tillsyn över konstgräsplaners bidrag till spridningen av mikroplaster.

På motsvarande sätt innebär miljö kvalitetsnormerna för vatten, och de åtgärdsprogram som arbetas fram, att alla delar av samhället och även då tillsynen påverkas. Under år 2019 genomförs tillsyn rörande vägtrafik och dagvatten.

När det gäller vattenarbetet utgör tillsynen av båtklubbar med inriktning på minskad användning av skadliga båtbottnfärger en fortsatt viktig del i processen.

Inom avfallsområdet fortsätter tillsynen såväl vad avser farligt avfall som hushållsavfall. Bl.a. genomförs riktad tillsyn mot fastighetsägare och andra verksamheter i syfte att säkerställa förbättrad avfallssortering och ökad insamling av matavfall. I den riktade tillsynen mot fastighetsägare arbetar förvaltningen även för utfasning av fossila oljepannor hos dessa.

Tillsyn enligt miljöbalken – hälsoskyddstillsyn

Det bedöms inte ske några stora förändringar i tillsynsbehovet i inom hälsoskyddstillsynen på grund av förändrade omvärldsfaktorer. Miljöförvaltningen ska bland annat fortsätta arbeta med riktad tillsyn, däribland tillsyn på skolor och förskolor inklusive bullerprojekt, riktad tillsyn mot fastighetsägare i socioekonomiskt utsatta områden för att säkerställa en sund inomhusmiljö och hantering av inkommande klagomål på inomhusmiljö, riktad tillsyn mot äldreboenden i syfte att säkerställa en sund inomhusmiljö, stickande och skärande verksamheter för att förebygga bl.a. smittspridning, solarier, bassängbad m.fl. verksamheter.

Tillsyn genomförs också på skolgårdar, uteserveringar och andra offentliga lokaler för att dessa ska vara rökfria. Denna tillsyn, som bedrivs med stöd av tobakslagstiftningen, får inte finansieras med avgifter utan ska vara skattefinansierad. Under 2019 träder dessutom nya regler i tobakslagen ikraft som utökar rökförbudet på offentliga platser, vilket ställer krav på utökad tillsyn som inte går att finansiera med avgifter.

Kontroll enligt livsmedelslagstiftningen

Som tidigare aviserats kommer finansieringen av livsmedelskontrollen att förändras de närmaste åren. Den nuvarande riskklassningsmodellen har varit i stort sett oförändrad sedan den implementerades. En omfattande översyn har genomförts och ett första förslag på utformning har remitterats. Under 2019 kommer den slutliga modellen att tas fram av Livsmedelsverket.

Med största sannolikhet kommer efterhandsdebitering att införas i samband med att den nya riskklassningen införs. Detta är naturligtvis positivt för verksamhetsutövarna då det finns en tydlig koppling mellan utförd kontroll och avgiften för densamma. Däremot finns en stor risk att de minsta verksamheterna kommer att uppleva det nya systemet som betungande. Dessa betalar i dag avgift, men blir inte kontrollerade varje år. Det innebär att kostnaden för ett kontrollbesök delas upp på flera år. Nu kommer de i stället att få betala hela summan för kontrollen efter genomfört besök, vilket kan vara påfrestande ekonomiskt. För myndigheten kan efterskottsbetalning medföra något minskade intäkter eftersom dagens system medför att ett fåtal företag som lägger ner sin verksamhet betalar avgift för kontroll som inte kan utföras. Vidare har ett nytt system för nationella varningar (RASFF) införts vilket har ökat andelen ärenden som myndigheten inte kan ta betalt för.

Livsmedelskollen är den app som livsmedelskontrollen använder för att ta emot klagomål och kommunicera kontrollresultat till allmänheten. Under 2018 har visst underhållsarbete genomförts, men inom ett par år behöver investeringar göras för att appen ska kunna bibehålla

sin funktionalitet.

E-tjänsten för registrering av livsmedelsanläggning behöver byggas om då den i dag helt saknar förvaltningsavtal. Det betyder att när något blir fel kan den inte repareras, och förvaltningen har inga möjligheter att uppdatera den. Detta kommer att bli nödvändigt i samband med att den nya riskklassningen och när uppgraderingen av miljöförvaltningens verksamhetssystem, Ecos 2, införs.

Tillsynens ekonomi

Årsarbetare inom miljöbalks- och livsmedelstillsynen

	2016	2017	2018	VP 2019	Plan 2020	Plan 2021	Plan 2022
Miljöbalkstillsyn	64,1	61,7	64,0	69,8	69,8	68,8	68,8
Livsmedel	45,4	50,8	52,5	49,0	49,0	49,0	49,0
Summa	109,5	112,5	116,5	118,8	118,8	117,8	117,8

Antal årsarbetare beräknas vara något lägre år 2020-2022 p.g.a. lägre tillsynsbehov inom PCB- och kvicksilver samt tillsyn av oljehamnen.

Självfinansieringsgrad

	VP 2019	Plan 2020- 2022
Miljöbalkstillsyn (MB)		
<i>Självfin.grad Hälsoskydd</i>	68 %	68 %
<i>Självfin.grad Plan och Miljö</i>	68 %	68 %
Självfin.grad MB	68 %	68 %
Livsmedelskontroll		
<i>Självfin.grad Livsmedelskontroll</i>	81 %	81 %
MHN tillsyn	74 %	74 %

Självfinansieringsgrad	VB 2006	VB 2007	VB 2008	VB 2009	VB 2010	VB 2011	VB 2012	VB 2013	VB 2014	VB 2015	VB 2016	VB 2017	VB 2018
Miljöbalkstillsyn	40 %	43 %	65 %	73 %	68 %	66 %	63 %	68 %	70 %	74 %	71 %	70 %	68 %
Livsmedelskontroll	47 %	63 %	72 %	82 %	85 %	84 %	83 %	86 %	87 %	86 %	89 %	85 %	83 %
<i>MHN tillsyn</i>	44 %	52 %	68 %	77 %	75 %	73 %	72 %	77 %	78 %	79 %	79 %	76 %	75 %

Förvaltningen har gjort en djupgående analys av tillsynens taxa, tidsbegreppet och tidredo-

visningen, och har genom detta en god tillämpning av självkostnadsprincipen inom såväl miljöbalkens område som livsmedelskontrollen. För förvaltningen som helhet har självfinansieringsgraden inklusive OH ökat från 44 % 2006 till 75 % år 2018. I verksamhetsplan 2019 och åren 2020 – 2022 räknas med en självfinansieringsgrad på 74 %.

Förvaltningens kostnader för lokaler har ökat avsevärt i och med ombyggnationen av Tekniska nämndhuset. De totala kostnaderna för evakuering och ombyggnation av evakueringslokaler mm uppgår till 100 mnkr. Miljöförvaltningens andel av detta innebär ett tillägg på bashyran med 3,2 mnkr per år under perioden 2019-2023. En tredjedel av denna kostnad (ca 1,2 mnkr per år) kan finansieras via taxan.

Förvaltningen bibehåller en hög självfinansieringsgrad trots att kostnaderna för ej debiterbar tillsyn ökar i samma takt pga. hyreshöjning. Därutöver har antal skattefinansierade budget-uppdrag som tar tillsynsresurser i anspråk ökat. I den årligt återkommande jämförelsen mellan miljöförvaltningar i Stockholms län framgår att Stockholms miljöförvaltning har en hög självkostnadsfinansiering både vad gäller miljöbalken och kontrollen enligt livsmedelslagstiftningen. Eftersom tillsynsområden har olika självfinansieringsgrad är det viktigt att förvaltningen utför tillsynen där behovet finns och gör mest miljönytta och inte prioriteras enligt självfinansieringsgraden. Behovet i tillsynen styr därför självfinansieringsgraden till viss del.

Behovet av tillsyn förändras stadigt och förvaltningen bedömer att totala tillsynens omfång kommer att ligga på 2019-års nivå under 2020-2022.

2.2 Programverksamhet

Klimatarbetet – ökad efterfrågan på energi- och klimatkompetens

Klimatfrågan blir allt viktigare. IPPC:s rapport, *Global Warming of 1,5°C-2018*, visar på att effekterna kan bli mycket stora även vid två graders temperaturhöjning.

Efterfrågan på förvaltningens energi- och klimatanalytiska kompetens för stadens strategiska arbete ökar med framtagande av koldioxidbudgetar, beräkningar av klimateffekt av nya åtgärder, beräkningsstöd till Klimatmiljarden, energieffektiviseringsåtgärder, utfasning av oljepannor, energikrav vid nyproduktion, LCA (livscykelanalys) för byggmaterial, koldioxidlagring m.m. Nytt är en ökad efterfrågan på stöd från stadsdelsförvaltningarna för att minska energianvändning och klimatpåverkan.

I Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen 2019 konstateras att takten för att minska klimatpåverkan är för långsam och att vi i Sverige behöver ändra våra konsumtionsmönster, bl.a. vad gäller matvanor och resor. Sveriges konsumtion orsakar växthusgasutsläpp på omkring 10 ton per invånare och år. Cirka 65 procent av utsläppen sker idag i andra länder.

Förvaltningen kan konstatera att stockholmarnas engagemang ökar kring vad man i vardagslivet kan göra för att minska klimatpåverkan. Efter den varma sommaren 2018 ökade efterfrågan på skriftligt material såsom *Klimatsmart i hemmet* och kokboken *Det smarta*

köket. Cirka 1300 stockholmare anmälde sig till de 100 platserna i cykelkampanjen *Vintertrampet*. Klimatpakten växer med en ökad efterfrågan på tematiska seminarier bland medlemsföretagen. Arbeta med tematiska kampanjer och kommunikation skulle kunna växlas upp med relativt låg marginalkostnad för att nå ut till fler stockholmare och fler aktörer inom näringslivet i Stockholm.

Minska avfallet med cirkulär ekonomi

När det gäller att minska uppkomsten av avfall finns mål i miljöprogrammet (4:1) men fortfarande är arbetet inom staden i sin linda. Här finns ett behov av att öka arbetet inom staden med att påskynda detta arbete om miljöprogrammets mål ska kunna nås. I detta arbete ingår att kartlägga uppkomsten av avfall bland förvaltningar och bolag, ta fram förslag på åtgärder för att förebygga uppkomsten och följa upp att detta blir genomfört. Andra kommuner som t.ex. Göteborg har handlingsprogram för ett sådant arbete och miljöförvaltningen tillsammans med bl.a. Stockholm Vatten och Avfall skulle kunna ta fram ett motsvarande underlag för Stockholm.

Miljöbilar

För att nå ambitionerna om en fossilfri organisation och ett fossilfritt Stockholm krävs stora insatser för att miljöanpassa vägtrafiken; effektivare transporter, effektivare fordon, bränslebyte och minskad trafik. Utvecklingen går fort och självkörande fordon, uppkopplade och delade fordon samt gods på vatten är exempel på områden som snabbt kan utvecklas och där miljöförvaltningens kompetens behövs. År 2030 ska det finnas 15 000 - 25 000 laddmöjligheter på gatan i Stockholms innerstad (inriktningsmål) delmålet är 4000 laddplatser till 2022. Arbetet med miljözoner för personbilar, drivmedelsstationer i en växande stad, bilpooltjänster och andra mobilitetstjänster bedöms att öka de närmaste åren. Nya och ”nygamla” biodrivmedel kan också komma som motiverar insatser för test, demonstration och etablering av tankmöjligheter. Miljöförvaltningen har sedan ett par år ansvaret för kategoriområdet fordon för hela kommunkoncernen samt driver en fleet management-funktion som stöttar alla förvaltningar och bolag med allt som rör egna fordon samt bilpool.

Upphandlingsstöd till serviceförvaltningen och andra bolag och förvaltningar, såväl kravformuleringar som uppföljning av avtal, tar allt mer tid. Detta gäller både fordon och arbetsmaskiner.

Samverkan mellan kommunerna i Stockholms län blir allt viktigare. Upphandlingskrav ska harmoniseras, infrastruktur för miljöbränslen och laddning behövs över hela länet o.s.v. Samverkan för att påverka privata företag, privatpersoner o.s.v. är också angeläget. *Fixa Laddplats*, där länets alla kommuner deltagit, är ett exempel som givit positiva erfarenheter att bygga vidare på.

Programverksamheten har genom åren sökt och erhållit ekonomiskt stöd via EU-projekt och olika nationella fonder och program. EU-projekten GrowSmarter och Eccentric kommer att avslutas under de närmaste två åren och nya ansökningar är planerade. Förvaltningen ser att EU-projektmedel fortsatt kommer att vara viktigt som finansiering för delar av nämndens

verksamhet.

Miljöfrågor i fysisk planering

Miljöförvaltningen deltar i stadens arbete med fysisk planering och bidrar med kompetens inom miljö- och hälsoskyddsfrågor, bland annat inom buller och vibrationer, luftkvalitet, markföroreningar, natur och rekreation, vattenfrågor och klimatanpassning. Förvaltningen medverkar till att lagar, förordningar, mål m.m. inom miljöområdet beaktas i planeringen för att få en hållbar utveckling. Förvaltningens roll är numer tydliggjord i den modell (Ledstången) som staden använder i planerings- och exploateringsprocessen. Förvaltningen har dels handläggare som deltar direkt i planarbetet och bevakar alla aktuella miljöfrågor i respektive plan, och dels specialister som bistår när det behövs fördjupad kompetens. Förvaltningen ser ett ökat behov av specialistkompetens inom fysisk planering, framförallt inom ekologi och markföroreningar men också vad gäller vattenfrågor.

Till följd av kraven i miljöbalken behöver Stockholms stad följa Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och är tillsammans med andra myndigheter och kommuner medansvariga för att miljö kvalitetsnormerna (MKN) ska kunna följas i stadens vattenförekomster. Staden behöver dessutom, genom krav i plan- och bygglagen, tillse att MKN kan följas i samband med översikts- och detaljplanering samt övriga ärenden enligt plan- och bygglagen. Dessa frågor har fått en allt större tyngd genom de förändringar av miljöbalken som trädde i kraft den 1 januari 2019. Om staden inte följer MKN kan länsstyrelsen med stöd av plan- och bygglagen överpröva stadens översikts- och detaljplaner.

Miljöförvaltningen driver och stödjer arbetet för att nå god vattenstatus genom expertstöd för tolkning och implementering av miljö kvalitetsnormerna i stadsbyggnadsprocessen, vid tillsyn samt vid planering och genomförande av åtgärder. Vidare ansvarar förvaltningen för att i samverkan med Stockholm Vatten och Avfall AB samt i samråd med övriga förvaltningar för att ta fram lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Dessa åtgärdsprogram kommer att vara avgörande underlag i stadsbyggnadsprocessen för att visa länsstyrelsen hur staden avser följa MKN.

Arbete med biologisk mångfald, natur och ekosystemtjänster

I stadens budget läggs stort fokus på gröna frågor med en mängd uppdrag som kräver ekologisk kompetens. Stadens ekologiska kompetens finns idag huvudsakligen på miljöförvaltningen eftersom ekologisk kompetens inte längre finns kvar på exploateringskontoret och inte heller på stadsdelsförvaltningarna. Efterfrågan på förvaltningens ekologer har ökat under de senaste åren och den ekologiska kompetensen på förvaltningen behöver därför förstärkas med minst två tjänster.

Ekologernas kompetens efterfrågas i ett brett spektrum av stadens verksamheter, som t.ex. i den fysiska planeringen, miljöövervakningen, reservatstillsynen, förvaltning och övriga strategiska gröna frågor. Förvaltningens ekologiska kompetens efterfrågas också i många av de projekt som drivs i arbetet med Grönare Stockholm samt i arbetet med detaljplaner och program där intrång i naturmark görs och där förstärkning av ekologiska funktioner behövs. Behovet av och efterfrågan på kompetens ökar också alltmer för skötselrådgivning utanför

reservaten, där förvaltningen har börjat bygga upp ett prioriteringsverktyg som riktar sig till skötselansvariga. Miljöförvaltningen upplever dock att ekologerna inte har möjlighet att bidra med kompetens, underlag och bedömningar i den utsträckning som efterfrågas och som är önskvärd. Förvaltningen har inte heller tillräckliga resurser för att kunna genomföra det program för övervakning av biologisk mångfald som miljö- och hälsoskyddsnämnden antog 2017.

Tillsynsarbetet i stadens elva natur/kulturresevat har blivit mer tidskrävande på grund av att många stadsutvecklingsprojekt berör reservaten. Under de senaste fyra åren har det inrättats tre nya naturreservat i staden, vilket innebär att mer av ekologernas tid går åt till resevatstillsyn. Ekologerna deltar också i arbetet med att ta fram underlag för fem nya naturreservat. Samtliga resevatförvaltare har efterfrågat mer rådgivning, uppföljning och samordning av förvaltningens ekologer.

EU:s strategi för biologisk mångfald 2010-2020 ligger till grund för arbetet med biologisk mångfald i Stockholm. Strategin fokuserar på de viktigaste orsakerna till förlust av biologisk mångfald och syftar till att minska de största påfrestningarna på natur och ekosystemtjänster i medlemsländerna. Senast 2020 ska statusbedömningar av arter och livsmiljöer som tas upp i EU:s båda naturvårdsdirektiv visa tydligt mätbara förbättringar, medan invasiva främmande arter ska bekämpas. Grön infrastruktur ska införas och skadade ekosystem återställas.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i Stockholms stads budget för 2019 fått i uppdrag att ta fram en strategi för biologisk mångfald i samarbete med samordningsgruppen för Grönare Stockholm. En naturlig förlängning av strategiarbetet vore att i samverkan med Grönare Stockholm ta fram en handlingsplan där strategins intentioner omsätts i fysiska åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden i staden.

Miljöförvaltningen kommer även att utöka arbetet med att ta fram förslag på ekologiska förstärkningsåtgärder som kan användas för utveckling av stadsmiljön, ett arbete som sker i nära samarbete med Grönare Stockholm. Genom analys identifieras ett antal gynnsamma platser för mångfunktionella åtgärder, som sedan preciseras och kostnadsberäknas. D.v.s. åtgärder som främst främjar de ekologiska sambanden men som indirekt också kan skapa mervärden för klimatanpassning, rekreation och folkhälsa. Förvaltningen erbjuder också utbildning i naturinriktad skötsel för stadsdelsförvaltningarna och kommer att satsa på samordna och effektivisera insamling och analys av naturvårdsdata och åtgärdsförslag.

Kemikaliearbetet inklusive Kemikaliecentrum

Kemikaliecentrum stödjer stadens verksamheter med sakkompetens inom kemikalieområdet och med att kommunicera om kemikaliefrågor med stadens invånare och näringslivet. Den befintliga kemikalieplanen gäller 2014-2019. Under 2019 tas ett förslag till ny kemikalieplan fram. För att fortsätta det arbete som har påbörjats i Kemikalieplan 2014-2019 behöver även viss utveckling av respektive område ske, ett nästa steg behöver tas.

Ett nytt kapitel kommer att inkluderas med särskilt fokus på åtgärder som syftar till att minska barns exponering. Under de senaste åren har ett betydande arbete genomförts på stadens förskolor inom satsningen Kemikaliesmarta förskolor. Fokus för arbetet breddas både uppåt

och neråt i åldrarna så att även skola och fritidshem omfattas liksom en satsning på kemikaliesmarta arbetsplatser där särskilt många kvinnor i barnafödande ålder arbetar.

Under den innevarande planperioden har processen för uppföljning av ställda kemikaliekrav börjat utvecklas och har resulterat i stort mervärde i upphandlingsprocessens alla delar. För att utveckla upphandlingsområdet ytterligare kommer större fokus att läggas på uppföljning av ställda krav samt vikten av att kemikaliefrågan finns med i hela anskaffningsprocessen, från leverantörsdialog och marknadsanalys till avrop och inköp. Kategoristyrningen som kommer att införas i stadens upphandling kommer sannolikt öka möjligheterna att få till sådana processer. Åtgärder kring hur stödet för kemikaliesmarta inköp kan göras föreslås också utvecklas vidare, exempelvis genom att märka ut kemikaliesmarta val i stadens inköpssystem. Allt detta kommer sannolikt innebära större behov av kemikaliecentrums stöd i processerna.

I området Bygg- och anläggningsmaterial kommer anläggningsmaterialen lyftas fram mer specifikt och kemikaliekraven förtydligas. Ett större fokus kommer också att läggas på uppföljning av ställda krav, förslagsvis kommer de stickprovskontroller som genomförts ersättas av en mer systematisk uppföljning. Under innevarande planperiod har vikten av nätverkande mellan de byggande bolagen och förvaltningarna konstaterats. I kommande kemikalieplan föreslås kemikaliecentrum få en tydligare samordnande roll.

Under innevarande planperiod har ett kemikaliehanteringssystem upphandlats och implementerats i stora delar av staden. För området Stadens kemikaliehantering kommer därför fokus skiftas från att inventera vilka kemikalier som används till att arbeta mer aktivt med att fasa ut de som är mest skadliga, samt att hitta vägar för att undvika att nya skadliga kemikalier kommer in i verksamheterna. Ytterligare en utveckling är att försöka fånga den kemikalieanvändning som sker hos stadens entreprenörer genom att inkludera dem i användningen av kemikaliehanteringssystemet.

Arbetsområdet Miljögiftsövervakning kommenteras nedan under rubriken Miljöövervakning och området information och dialog under kommunikation.

Under 2019 har ett förslag till handlingsplan för minskad spridning av mikroplast tagits fram och väntas beslutas under hösten. Åtgärderna i handlingsplanen ska under perioden 2019-2024 genomföras av ett flertal olika verksamheter i staden, bland annat trafikkontoret och Stockholm Vatten och Avfall AB. Miljöförvaltningen kommer att ansvara för att informera om handlingsplanen så att den får stort genomslag och erbjuda nätverk och mötesplatser där handläggare från olika delar av staden kan utbyta erfarenheter. Dessutom ska miljöförvaltningen stödja övriga verksamheter, utreda olika källor till mikroplastspridning och informera invånare och verksamhetsutövare. Efter halva perioden föreslås att miljöförvaltningen utvärderar genomförandet för att undersöka hinder och möjligheter för handlingsplanens genomförbarhet. Under arbetet med handlingsplanen har det identifierats att det finns stora beröringspunkter mellan arbetet med minskad spridning av mikroplast och andra mål i staden, främst kring fossilfri stad, avfallshantering och frågor om kemikalier i plast. Detta finns därför behov av att ta ett samlat grepp om dessa plastrelaterade frågor.

Lokala åtgärdsprogram – vattenarbete

Vattenmyndigheterna beslutade om ett nytt åtgärdsprogram för vatten under 2016. För att hantera utmaningarna i åtgärdsprogrammet antogs Stockholms Handlingsplan för att nå god vattenstatus till 2021 av kommunfullmäktige 2015. Enligt handlingsplanen ska arbetet med operativa åtgärder utvecklas genom lokala åtgärdsprogram och ansvarsfördelningen för vattenåtgärder inom staden ska tydliggöras. Handlingsplanen betonar vikten av att åtgärdsarbetet behöver långsiktig finansiering och att det ska skapas en gemensam vattenplaneringsprocess samt en effektiv genomförandeorganisation där stadens vattenkompetens utnyttjas optimalt.

Miljöförvaltningen tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall AB är ansvariga för framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Arbeta sker i nära samarbete med övriga berörda förvaltningar inom staden och med de regionala vattensamarbeten som Stockholm ingår i. Under kommande år ska flertalet lokala åtgärdsprogram tas upp i Styrgrupp för god vattenstatus inför politiskt beslut i respektive nämnd. Det är främst Stockholm Vatten och Avfall AB, trafikkontoret, exploateringskontoret och stadsdelsförvaltningarna som är huvudsakliga utförare av de fysiska åtgärderna, men miljöförvaltningen kommer att ha en drivande och stödjande roll även i åtgärds-genomförandet.

Stadens nya dagvattenstrategi beslutades av kommunfullmäktige 2015. Bland annat tydliggörs att dagvattenfrågan måste komma in tidigt i stadsbyggnadsprocessen. Dagvattenstrategin är en viktig del i arbetet med att nå en god vattenstatus i staden och för stadens arbete med klimatanpassning. För närvarande pågår arbete med att konkretisera strategin i olika typer av vägledningar, checklistor och hållbarhetsmått som ska underlätta förståelsen för och implementeringen av strategin i stadens organisation.

För att omsätta åtgärdsprogrammen i konkret handling så behövs samarbete med de förvaltningar och bolag som arbetar med stadsutveckling samt med tillsynen. Förvaltningens roll i stadsbyggnadsprocessen, från översiktsplan till bygglov kopplat till efterlevnaden av miljökvalitetsnormerna för vatten, behöver stärkas. Även tillsynen över de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten behöver utvecklas och resursförstärkas. Ett led i detta arbete är i samverkan med tillsynen ta fram en tillsynsplan utifrån framtagen tillsynsutredning samt genomföra prioriterade tillsynsinsatser.

Behoven av att kommunicera det arbete som miljöförvaltningen bedriver, särskilt inom vattenområdet och i arbetet med att ta fram gröna förstärknings- och kompensationsåtgärder, har stadigt ökat och kommer att öka framgent då arbetet övergår från planering till förvaltning och genomförande. Kommunikationsarbetet behöver därför förstärkas och utvecklas, bland annat via utveckling av miljöbarometern.

Internationellt, nationellt och regionalt samarbete

Förvaltningen är en av de mest aktiva inom staden vad gäller innovativa, externfinansierade projekt. Syftet med dessa projekt är att stärka det förebyggande miljöarbetet på förvaltningar och bolag i staden. Genom att stötta dessa med extern finansiering så kan pilotprojekt genomföras med syfte att demonstrera nya tekniker och metoder som leder till minskad miljöbelastning. Därutöver är förvaltningen aktiva i de nätverk som staden är medlemmar i

för att företräda stadens syn inom både regionalt och Europeiskt miljöarbete. Förvaltningen ser stora möjligheter att stärka detta arbete ytterligare under den kommande perioden.

Förvaltningen deltar redan i en mängd regionala, nationella och internationella samarbeten och projekt för att driva stadens och nämndens intressen. På den internationella nivån driver förvaltningen ett aktivt påverkansarbete inom ett antal forum så som C40, IEA (Electric Vehicle City Network) och inte minst Eurocities miljöforum där staden kan påverka strategiska EU-dokument och inhämta praktiska erfarenheter från andra städers miljöarbete. Förvaltningen finns också representerad i flera av arbetsgrupperna under miljöforumet, exempelvis i grupperna *Green areas & Biodiversity*, *Water* och *Air, Climate Change & Energy Efficiency*. På uppdrag av Naturvårdsverket deltar förvaltningen i det Europeiska nätverket Forum for Air quality Modeling (FAIRMODE). Målet med arbetet inom FAIRMODE är att sammanföra luftkvalitetsmodellerare och att få en harmonisering inom EU. Förvaltningen ser generellt en utveckling mot ett ökat EU-påverkansarbete och motsvarande behov av kompetensutveckling.

Förvaltningen deltar också i ett flertal projekt, både som projektägare och som partner, och projekten syftar inte sällan till att ta del av den senaste forskningen samt att ta fram och testa nya innovativa lösningar för att på ett enkelt sätt skapa ökad miljönytta. Exempel på sådana projekt är GrowSmarter, Civitas Eccentric, NonHazCity 2, CLARITY, Drizzle, iWater och Life IP Rich Waters.

På nationell nivå deltar förvaltningen bland annat i nätverket *Klimatkommunerna*, samarbetet *Giftfria städer* (ett samarbete mellan några av Sveriges större kommuner som också arbetar med att ta fram eller implementera kemikalieplaner eller motsvarande) samt *Nätverket för miljö och hälsa i upphandling* som främst avser kemikaliekrav i upphandlingar. Vidare startas nu ett arbete kallat "Kemkollen" där SKL Kommentus, Nationella kansliet för hållbar upphandling och Trossa AB i ett projekt tar fram ett standardiserat förfarande för uppföljning med kemiska analyser för kommuner och landsting/regioner. Resultaten kommer då alla tillhanda vilket ger stora samordningsvinster då många organisationer inom offentlig sektor har samma leverantörer.

Miljöförvaltningen leder det regionala samarbetet för energi- och klimatrådgivning och förvaltningen är också aktiv olika tillsynsprojekt inom ramen för Miljösamverkan Stockholms län. SLB-analys bedriver en luftövervakning i samverkan med samtliga kommuner i Stockholms, Uppsala, Gävleborgs och Södermanlands län och förvaltningen har också utbyte med andra svenska kommuner inom ett flertal områden.

2.3 Miljöövervakning

Övervakning av luftkvalitet

Efterfrågan av SLB-analys expertkompetens har varit hög de senaste åren och väntas inte avta under de närmaste åren. Avtalet med Östra Sveriges luftvårdsförbund, som SLB-analys tilldelats sedan början av 90-talet, sträcker sig fram till och med 2019 och en ny upphandling startar våren 2019. För att SLB-analys på ett kostnadseffektivt sätt ska kunna bedriva en

effektiv och kunskapsdrivande luftövervakning är en förlängning av avtalet med Östra Sveriges luftvårdsförbund sannolikt av stor betydelse. Trots den ovissheten är bedömningen att det finns goda förutsättningar för att säkerställa fortsatt leveranskapacitet.

De kommande årens verksamhetsutveckling fokuserar främst på att utveckla smarta digitala verktyg som alla medborgare kan använda för att få information om luftföroreningshalterna och den samlade risken som luftförorenings- och/eller pollenhalterna kommer att ge upphov till i form av besvär idag och under de kommande dagarna. Detta leder till en kvalitetshöjning och effektivisering av verksamheten.

Under programperioden kommer dessutom SLB-analys i samarbete med Trafikverket att utveckla ett system för aktiv miljöstyrning av hastigheter där luftföroreningshalterna utgör en styrande parameter. Syftet med systemet är nå såväl miljö kvalitetsnormer som miljömål intill statliga vägar samt minska klimatutsläppen. Denna verksamhetsutveckling ligger i linje med ovanstående d.v.s. att utveckla digitala verktyg men inkluderar även utveckling inom mätningar och överföring av mätdata i realtid för validering av sensorer.

SLB-analys kommer även prioritera budgetuppdragen såsom utvärdering av miljözon på Hornsgatan, utsläppsfri innerstad, teknikutveckling för att minska halterna av partiklar (PM10).

Övervakning av ekologisk och kemisk status i stadens vattenförekomster

Nämnden har, enligt sitt reglemente, ansvar för samordning av stadens vattenövervakning. Övervakningen syftar till att besvara många olika frågor om tillstånd, orsaker och förändringar. Den ska utgöra underlag för framtagandet av lokala åtgärdsprogram för alla stadens vattenförekomster, klassificering av status samt utvärdering och uppföljning av genomförda åtgärder och ge underlag för stadens planarbete. Detta arbete har blivit än mer angeläget efter Weserdomen (C-461/13), där EU-domstolen förtydligade att det behöver ställa större krav på verksamheternas miljökonsekvensbeskrivningar och den underliggande miljöövervakningen på kvalitetsfaktornivå i vattenförekomsterna.

Sedan 2009 bedriver miljöförvaltningen ett övervakningsprogram för miljögifter i stadens prioriterade ytvatten. Metaller och ett antal för staden viktiga organiska ämnen analyseras i ytvatten och fisk. För att få en bättre bild över föroreningssituationen kommer vatten, fisk och sediment att screenas i fler vatten. Resultaten ger en grund för att anpassa och utveckla miljögiftsövervakningen så att den kan utgöra ett mer heltäckande underlag till åtgärdsförslag i de lokala åtgärdsprogrammen. Dessa insatser kommer att fortsätta under kommande år.

Förutom övervakning av miljögifter bedriver förvaltningen återkommande övervakning av ekologiska kvalitetsfaktorer enligt stadens ”Miljöövervakningsprogram för ekologisk status 2017-2022”, samt kompletterar vid behov Stockholm Vattens och Avfall AB:s recipientkontroll för att få en mer heltäckande bild.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Miljö- och hälsoskyddsnämnden övervakar tillståndet i den biologiska mångfalden och erbjuder genom sin naturvårdskompetens stöd till övriga nämnders arbete inom området. Programmet för miljöövervakning av biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster sträcker sig fram till 2021. Där ingår att ta fram, uppdatera och analysera data från ekologiska undersökningar, vilka samtidigt utgör värdefulla kunskapsunderlag för stadsplaneringen. De närmaste två åren kommer fokus att ligga på att uppdatera och modernisera stadens biotopdatabas.

Förvaltningen har tagit fram ett digitalt kartstöd för prioritering av och uppföljning av naturvårdsskötsel i staden. En prototyp för verktyget omfattar idag Skärholmens stadsdel och med stöd och finansiering från Grönare Stockholm och miljöförvaltningen kommer det att utvidgas till fler stadsdelar de kommande åren. Tänkta användare av systemstödet är samtliga stadsdelsförvaltningar och andra skötselansvariga inom staden. I förlängningen kommer den data som samlas in att kunna ge information om hur staden förvaltar den biologiska mångfalden i naturreservat och andra värdefulla grönområden.

Inom samma projekt har även förslag till ett tänkbart system för uppföljning av ekologiska förstärkningsåtgärder tagits fram, utifrån diskussioner med bl.a. exploateringskontoret. Miljöförvaltningen kommer att fortsätta arbetet med att ta fram och presentera förslag på ekologiska förstärkningsåtgärder som kan användas för utveckling av stadsmiljön, ett arbete som sker i nära samarbete med Grönare Stockholm. Data om dessa och andra förstärkningsåtgärder kan tillgängliggöras via pedagogiska digitala verktyg såsom Miljöbarometern och Miljödatas webbplats. Dessa verktyg utgör en grund för att optimera mångfunktionella ytor och göra scenarioanalyser av ekosystemtjänsternas kvalitet, allteftersom staden växer.

Övervakning av klimatförändringar och dess effekter

Syftet med övervakningen av klimatförändringar och dess effekter är främst att utgöra ett stöd för klimatanpassningsarbetet. Arbetet omfattar insamling, kvalitetssäkring, bearbetning och analys av väderdata. Övervakningen omfattar variationer i temperatur och nederbörd, hydrologi samt snö- och isförekomst och redovisas i form av indikatorer på Miljöbarometern. Övervakningen är beroende av långa tidsserier för att kunna analysera trender, där särskilt förekomsten av extrema väderhändelser såsom skyfall och värmeböljor är intressanta att studera. Målet är att även utveckla indikatorer som redovisar klimatförändringarnas effekter på samhället.

Hälsorelaterad miljögiftsövervakning

Ett förslag till arbetsätt avseende hälsorelaterad miljögiftsövervakning har på miljö- och hälsoskyddsnämndens uppdrag tagits fram och presenterades för nämnden i maj 2018. Övervakningen syftar till att säkerställa att stadens kemikaliearbete är relevant och effektivt genom att följa upp åtgärder med analyser och beräkningar samt att söka efter nya ämnen, källor och risker som staden behöver angripa framöver. I avsnittet om miljögiftsövervakning i den nya kemikalieplanen kommer ett större fokus att läggas på hälsorelaterad miljögiftsövervakning och screening i inomhusmiljö. Dricksvattenanalyser kommer också att inkluderas. En utveckling pågår på nationell nivå kring metoder och program för regelbunden övervakning av kemikalier i damm. Miljöförvaltningen deltar aktivt i detta arbete.

2.4 Kommunikation

Miljöbarometern

Arbetet med att utveckla webbplatsen Stockholms miljöbarometer fortsätter. Målet är att Miljöbarometern ska vara den naturliga plattformen för information om miljötillståndet i staden, där alla relevanta kunskapsunderlag ska finnas tillgängliga, däribland miljöindikatorer, mål och åtgärdsredovisningar, kartunderlag och rapporter. Webbplatsen vänder sig till staden medarbetare och beslutsfattare så väl som konsulter, företag och stockholmare, med syfte att ge underlag till miljöarbetet och skapa insyn och delaktighet.

Särskilt fokus kommer att läggas på redovisning av lokala åtgärdsprogram för stadens 21 vattenförekomster, fortsatt utveckling av idébank med förstärkningsåtgärder till stöd för genomförande av *Grönare Stockholm* och *Strategi för biologisk mångfald*, redovisning av indikatorer för lokala klimatförändringar samt redovisning av kemikalieplan och handlingsplan för mikroplast. Indikatorer och åtgärder ska göras tillgängliga som öppen data via Miljödatas webbportal och Stockholms dataportal.

Miljöbarometern har omkring 10 000 unika besökare per månad. Förvaltningen planerar att förstärka kommunikationsarbetet vilket förväntas kunna öka antalet besökare ytterligare. Med förstärkt kommunikation kan Miljöbarometerens innehåll spridas via fler kanaler och nå fler målgrupper.

Miljödata

Den digitala utvecklingen ökar ständigt möjligheterna att dela data mellan förvaltningar, bolag, nationella myndigheter och externa aktörer. Genom Miljödata bidrar miljöförvaltningen till denna digitala samverkan, dels genom att publicera egen data som öppen data, dels genom att visualisera andras data tillsammans med den egna. Målsättningen är att all data ska finnas tillgänglig som öppen data.

Miljöförvaltningens arbete med att tillgängliggöra ytterligare data, samt anpassa och utveckla Miljödatas webbportal, har pågått under hela 2018. Under våren 2019 tillgängliggörs den interna portalen för åtkomst via mobila enheter och en extern portal, Miljödataportalen, publiceras på stockholm.se. Den fortsatta digitala utvecklingen kräver en lyhördhet gentemot användarens behov, öppenhet för nya tekniska lösningar och anpassningar efter nya standarder. Miljöförvaltningen har idag en ledande roll inom stadens arbete med öppen data. För att fortsätta att driva på stadens utveckling behöver medel och resurser säkras långsiktigt.

Information om luftkvalitet

Efterfrågan på information om luftkvaliteten har de senaste åren varit hög. Informationen efterfrågas av medborgare, beslutsfattare, privata företag etc. Utvecklingen de kommande åren fokuserar därför på att utveckla befintlig GIS-plattform för att på ett säkert sätt publicera kartbaserad information om luftföroreningshalter i relation till miljökvalitetsnormen och nationella miljömål. Vidare planeras informationen om mätstationer i Stockholms stad (läge,

mätdata m.m.) att förbättras och förenklas.

Kemikaliekommunikation

Enligt den nya kemikalieplanen föreslås arbetet med kommunikation att fortsätta, med fokus på att ge aktörer i och utanför staden redskap för att i sin yrkesroll eller sin vardag bidra till ett giftfritt Stockholm. Arbetet ska samordnas med Stockholm Vatten och Avfall AB och andra aktörer, t.ex. bostadsbolagen och stadsdelarna.

2.5 Strategiska personalfrågor

Miljöförvaltningen ser inte några stora förändringar i totala antalet anställda de närmaste åren. Minskningen av andelen tidsbegränsat anställda till förmån för tillsvidareanställda fortsätter. Personalomsättningen bedöms fortsätta vara hanterbar även om den kan komma att öka genom starkare konkurrens om kvalificerad arbetskraft.

Tabellen nedan visar utvecklingen av antalet anställda på förvaltningen sedan 2016 och planen för 2019 samt bedömning av utvecklingen för 2020 och framåt.

Antal anställda inom miljöförvaltningen

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tillsvidareanställda	231	242	251	251	252	253	254
Tidsbegränsat anställda	22	10	10	10	9	8	7
Summa	253	252	261	261	261	261	261

Sammanfattningsvis har miljöförvaltningen en tillfredsställande kompetensförsörjning och de viktigaste framgångsfaktorerna de kommande åren är kontinuerlig kompetensutveckling i arbetet, ett relativt löneläge som inte släpar efter andra kommuners löneutveckling, god arbetsmiljö samt nätverk med kompetenta yrkesverksamma och utbildningsinstitutioner inom förvaltningens verksamhetsområden där potentiella rekryter finns.

Förvaltningens utmaningar vad gäller det kritiska kompetensbehovet bedöms som hanterbara. Förvaltningens mål och uppdrag bedöms inte förändras dramatiskt utan fortsätter förändras på ett kontrollerbart sätt under de kommande åren. Antalet pensionsavgångar är relativt få och personalomsättningen ligger på en rimlig nivå även om den kan komma att öka något. Gapet mellan miljöförvaltningens kritiska kompetensbehov i nuläget i förhållande till hur det bedöms vara år 2020-2022 är på det hela taget hanterbart.

Huvudfokus är åtgärder som syftar till att utveckla personalen och verksamheten. I alla befattningar ingår kontinuerlig kompetensutveckling som en del av kraven och som en del av arbetsuppgifterna. Utveckling av personalen bidrar indirekt både till att behålla anställda och skapa en attraktionskraft för sökande till utlysta tjänster samtidigt som kvalitet och produktivitet ökar. I övrigt påverkas förvaltningen av möjligheten att upprätthålla det relativa

löneläget är på en nivå som bidrar till att bibehålla anställda och attrahera högkompetenta sökande. För att bibehålla, utveckla och attrahera kompetent personal så krävs också en stimulerande arbetsmiljö. Ytterligare en prioriterad åtgärd för att attrahera kompetenta sökande är att skapa och upprätthålla goda relationer med potentiella rekryter på lärosäten och inom branschen.

Nedan följer en beskrivning av de kommande tre årens strategier för att attrahera, utveckla, rekrytera samt en bedömning av läget vad gäller omställning/avveckling.

Attrahera och rekrytera

De viktigaste faktorerna för att skapa en attraktionskraft är nöjda medarbetare som kan förmedla bilden av en arbetsplats med unika möjligheter till utveckling och där de mest spännande arbetsuppgifterna i miljösvärgen finns. Attraktionskraften beror indirekt på hur väl förvaltningen hanterar andra frågor för att utveckla och bibehålla personal. De anställda är de bästa ambassadörerna för att sprida en attraktiv bild av miljöförvaltningen som en stimulerande arbetsplats med god arbetsmiljö, konkurrenskraftig lön och flexibla arbetsförhållanden. Förvaltningen driver ett aktivt friskvårdsarbete och erbjuder platser för praktik och examensarbeten i största möjliga mån. Miljöförvaltningen tillämpar också kompetensbaserad rekrytering och anordnar kontinuerligt utbildning i detta för cheferna. Trenden är att rekryteringsannonser sprids på nätet snarare än via tryckta media. Förvaltningen arbetar också kontinuerligt med att utveckla kontakterna med lärosäten med relevanta utbildningar.

Utveckla och behålla

Miljöförvaltningen satsar mycket på kontinuerligt kompetensutveckling. Den största delen sker inom ramen för det dagliga arbetet och tillsammans med kollegor och partners i olika projekt. Samtliga anställda har individuella utvecklingsplaner och deltagande vid utbildningar och andra kompetensutvecklingsinsatser, både interna och externa, uppmuntras. Samverkan på regional, nationell och internationell nivå ses också som kompetenshöjande åtgärder och nyttjas där det är möjligt och lämpligt. Viktigt för att behålla anställda är vidare en god arbetsmiljö med bra kollegor och ett välfungerande ledarskap, utvecklande och meningsfulla arbetsuppgifter samt en lön som är konkurrenskraftig. Andra faktorer som spelar in är arbetsplatsens läge, flexibla arbetsförhållanden och förmåner som t.ex. friskvård och föräldraersättningar.

Avveckla och avsluta

Förvaltningen har inga planer på att minska organisationen eller aktivt avveckla någon del av verksamheten.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Nämnden har 2019 en nettobudget på 110,8 mnkr (exklusive ansökningar om budgetjusteringar). Fr.o.m. 2010 har det skett en viss ökning av nettobudgeten p.g.a. nya uppdrag från kommunfullmäktige, och verksamheter som tidigare var projektfinansierade har delvis inarbetats i nämndens budget (klimatarbete, Energicentrum, Kemikaliecentrum,

vattenarbetet).

Inom nämndens verksamhetsområden finns idag ett antal utvecklade och väletablerade verksamheter som har förutsättningar att arbeta effektivt och uppnå resultat. Detta har möjliggjorts inte minst genom den högre utväxling i arbetet som erhållits genom flera KF-program som givit högre prioritet och medverkan av flera aktörer. Inom tillsynen har processerna effektiviserats och fokus på produktionen är tydligare idag. Samordning av tillsynsbesöken och bättre uppföljning av tillsynen har höjt tillsynens kvalitet och resulterat i ett mervärde till stockholmarna. Finansieringstillskott via centrala medelsreserven och externa projektmedel har erhållits. Andra områden där nämnden fått en tydligare organisation eller roll vilket bidrar till att mer kan utföras är t.ex. deltagandet i den fysiska planeringen, inklusive grönstrukturfrågor, och inomhusmiljön som fått en kraftigare prioritering, samt bullerproblematiken. Arbetet kan också i högre grad utföras av egen personal vilket ger kontinuitet och en uppbyggnad av kompetens som stannar inom organisationen.

Nämndens nettobudget ska jämföras med de framtida finansieringsbehov som kan ses idag.

I kommunfullmäktiges budget för 2019 erhöles medel för nedanstående områden där finansieringen upphör från och med 2020. Sammantaget medför detta alltså en budgetminskning med 8,9 mnkr från och med 2020.

- Fortsatt arbete inrätta båtbottnentvättar och provtagning båtuppläggningsplatser (1,4 mnkr)
- Utredningsgrupp livsmedelsfusk (0,9 mnkr)
- Arbete minskad fossil plast och mikroplast (1,9 mnkr)
- Bostadsförsörjning miljö kvalitetsnormer för vatten (0,7 mnkr)
- Stärkt kemikaliarbete och kemikalieplan (1,7 mnkr)
- Ökad tillsyn fastighetsägare (1,0 mnkr)
- Deltagande tryggare Stockholm (1,3 mnkr)

Det är viktigt att påpeka att nämndens tillsynstaxa har diskonterat effektiviseringar inom tillsynsarbetet. Det innebär att rationaliseringar redan tagits hänsyn till i den del de finansieras av tillsynsintäkter.

Som framgår av avsnittet Tillsynens ekonomi ovan, kommer förvaltningens kostnader för lokaler att öka avsevärt i och med ombyggnationen av Tekniska nämndhuset. Hyreshöjningen kommer att påverka förvaltningens självfinansieringsgrad eftersom inte all tillsyn är debiterbar. För år 2020-2022 prognostiseras att självfinansieringsgraden ligger kvar på cirka 68 % för tillsyn enligt miljöbalken samt på cirka 81 % för livsmedelskontrollen, trots ökade lokalkostnader och flera systembyten som kan påverka effektiviteten. Det kommer att kräva fortsatta omställnings- och anpassningskostnader för förvaltningen.

Tabellen nedan visar intäkter och kostnader per avdelning utifrån idag kända framtida förutsättningar. Härutöver händer saker på både kostnads- och intäktssidan som är svårare att förutse och uppskatta och därför inte tas med. För åren 2021-2022 förutses inga förändringar i plan jämfört med år 2020.

	VB 2016	VB 2017	VB 2018	VP 2019	Plan 2020
<i>Intäkter</i>					
Plan och miljö	28,6	27,2	28,9	32,8	32,4
varav miljöbilsprojekten	4,6	2,7	3,9	4,7	4,7
Hälsoskydd	31,7	31,8	32,4	35,2	35,2
Livsmedelskontroll	43,7	45,1	47,6	47,4	47,4
Miljöanalys	1,1	3,6	3,9	0,7	0,7
SLB-analys	11,3	13,0	13,4	13,9	13,9
FC, Nämnd, Verksamhetsstöd, gemensamma kostnader, IT-projekt, MSL	2,6	6,0	7,0	1,2	1,2
Summa intäkter	119,0	126,8	133,1	131,1	130,7
<i>Kostnader</i>					
Plan och miljö	59,4	64,0	62,7	64,4	62,7
-varav miljöbilar	8,8	10,6	10,6	10,6	10,6
Hälsoskydd	35,3	37,0	38,1	42,1	40,1
Livsmedelskontroll	40,4	44,1	46,8	47,5	46,6
Miljöanalys	31,9	30,5	35,0	24,6	21,2
SLB-analys	18,7	19,3	20,6	21,8	21,8
FC, Nämnd, Verksamhetsstöd, gemensamma kostnader, IT-projekt, MSL	36,6	41,0	44,8	41,5	40,2
Summa kostnader	222,3	235,9	248,1	241,9	232,6
Netto	103,3	109,1	115,0	110,8**	101,9*

* Plan 2020 inkluderar inte lönekostnadsökningar och eventuella taxehöjningar utöver taxehöjning pga. högre hyreskostnader.

** VP 2019 innehåller inte ansökta budgetjusteringar om 14,0 mnkr.

Staden växer vilket kan medföra ökad efterfrågan på kontrollinsatser inom livsmedels- och hälsoskyddstillsynen, där det finns ett tydligare samband med befolkningsstorleken. Detta är svårt att prognosticera och har inte medräknats i tabellerna. Dessutom förutses ökade driftkostnader för ny teknik.

Avdelningen SLB-analys är i huvudsak en intäktsfinansierad verksamhet. Ökad andel budgetuppdrag samt budgetuppdrag i samverkan med andra förvaltningar medför dels minskade resurser till intäktsfinansierad verksamhet dels att förvaltningen inte kan ta betalt för utfört utredningsarbete. Utan kostnadsersättning får därmed SLB-analys allt svårare att nå de intäktskrav som åligger verksamheten.

Som det framgår nedan under 3.1 avslutas flera extern finansierade projekt och nya ansökningar är planerade. Som tidigare nämnt ser förvaltningen att EU-projektmedel fortsatt kommer att vara viktigt som finansiering för delar av nämndens verksamhet.

Förvaltningen har de senaste åren kunnat finansiera delar av verksamheten genom slutbetalningar från avslutade projekt. Nu finns inga förväntade slutbetalningar och justeringar inom projekten att ta av längre och om förvaltningen inte ska dra ner på verksamheten behövs ytterligare resurser.

3.1 Drift

Nämnden ser idag ett antal faktorer som kan påverka de ekonomiska förutsättningarna men omfattningen är så osäker att belopp inte tas upp i beräkningen av plan 2020:

- Det finns en ökad efterfrågan på förvaltningens deltagande i bostadsplaneringen. Dessutom förväntas en ökad efterfrågan på nämndens kompetens inom energiområdet när EU:s energieffektiviseringsdirektiv implementeras.
- Som framgår av tabell ovan kommer extra medel att upphöra fr.o.m. 2020 för flera verksamheter vilket påverkar nämnden eftersom dessa är fleråriga verksamheter.
- Staden växer, får fler invånare och nya verksamheter tillkommer. Det resulterar i ökat antal tillsynskontroller, med medföljande ökade personalkostnader. Med ett taxsystem med hög grad av självfinansiering bör ökade intäkter balansera ökade utgifter, men ju fler verksamheter desto fler oförutsägbara händelser, t.ex. livsmedelsburna utbrott, som inte kan debiteras.
- Digital utveckling är en viktig och högt prioriterad fråga på förvaltningen. Appen Livsmedelskollen, publiceringen av öppen data via webbportalen Miljödata och utvecklingsprojektet Luften i Stockholm (där automatiska luftkvalitetprognoser ska tas fram och tillgängliggöras via webben och en app) är bara några exempel. Men minst lika viktigt som utvecklingsarbetet av digitala tjänster är, är att det också finns ekonomiska medel för den kontinuerliga driften av dessa. Löpande förvaltning och tekniska uppgraderingar (som inte tillför någon nytta för vare sig medborgare eller verksamheten) tenderar ofta att sluka stora ekonomiska resurser från den ordinarie verksamheten. I värsta fall blir konsekvensen att tjänsten då läggs ned, som t.ex. med den populära appen Naturen i Stockholm. Det är därför viktigt att det i samband med utveckling av digitala lösningar, också säkras en långsiktig budget för drift och tekniskt underhåll av dessa.
- Inom projekt- och programverksamheten sker också förändringar som kan få ekonomisk betydelse. Det finns projekt som avslutas under åren 2019-2022 och nämnden har ännu inte fått nya projekt godkända. Däremot är nämnden med i förhandlingar om flera projekt. Några projekt antas förlängas.

3.2 Investeringar

Utbyte av gamla mätinstrument behöver fortsatt hållas på en hög nivå. SLB-analys anser att det är möjligt att byta ut cirka fem instrument per år inom nuvarande budget (kostnad för ett instrument varierar mellan 150 tkr – 400 tkr beroende på instrumenttyp). Den utbytestakten av äldre instrument anses hållbar.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

Miljöförvaltningen bedriver inga driftprojekt enligt stadens definition, d.v.s. projekt där kostnaderna bedöms överstiga 50 mnkr och som har en betydande påverkan på stadens ekonomi eller som berör frågor av strategisk vikt.

4 Övriga redovisningar

Ecos 2.0

Förvaltningens huvudsakliga handläggningssystem Ecos ska genomgå en genomgripande uppgradering. Detta kräver ett omfattande arbete med bl.a. kravställning, tester, tekniska integrationer och utbildning. Övergången, som har pågått under flera års tid är försenad från leverantörens sida, men beräknas genomföras våren 2020.

5 Lokalförsörjningsplan

Miljö- och hälsoskyddsnämndens lokalförsörjningsplan följer den disposition som föreskrivs i stadsledningskontorets anvisningar. Nämndens lokalbehov, sett till ytan, är relativt statiskt.

5.1 Inledning

Miljöförvaltningen flyttade i september 2018 till tillfälliga lokaler i det så kallade Separatorhuset. Här kommer förvaltningen att husera till våren 2021 då återflytt till nyrenoverade lokaler i Tekniska nämndhuset kommer att ske.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Behovet av administrativa lokaler påverkas främst av förändringar i omfattningen av verksamhetens uppdrag.

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Förvaltningen disponerar en yta om 3500 kvm kontorslokaler (i tidigare ordinarie lokaler i Tekniska nämndhuset var ytan 4817 kvm) som är fördelad på cirka 260 anställda. I årshyran för lokalerna ingår tillägg för bränsle och kyla. Till lokalerna kan man också räkna 14 parkeringsplatser och ett teknikutrymme som används främst som verkstad för mätverksamheten. Dessutom finns kylutrymme och arkiv. Härutöver hyrs vissa mindre utrymmen.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Stadens ledning beslutade 2016 att de tekniska förvaltningarna ska samlokaliseras till Tekniska nämndhuset (TN). Byggnaden ska både renoveras och byggas om för att möjliggöra

en flexibel användning som stödjer så väl samarbete som samverkan och enskilt arbete. Ombyggnationen startade hösten 2018 och kommer att genomföras i 4 etapper om vardera 1-1,5 år (d.v.s. projektet beräknas vara klart 2023). Målsättningen är att skapa totalt ca 1 400 arbetsplatser.

5.5 Kostnadsutveckling

Lokalkostnaden för förvaltningen är cirka 11,3 mnkr per år i kallhyra (utifrån 2019-års nivå som sedan indexuppräknas varje år med 2-2,5 procent). Medräknas kostnader för lokalservice och lokalvård blir kostnaden för 2019 cirka 13,2 mnkr. Utöver detta tillkommer en kostnad för flytt och evakuering, som fördelas mellan de inblandade förvaltningarna i TN-husprojektet. Den uppgår till cirka 3,2 mnkr per år under perioden 2019-2023.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Inga effektiviseringar är aktuella på grund av ombyggnation av Tekniska nämndhuset, och den nuvarande lokaliseringen i evakueringslokaler.

5.7 Övrigt

Förvaltningen vill understryka vikten av att de framtida lokalerna i nya TN-huset är utformade och anpassade efter varje verksamhets behov.